Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)

της 14ης Φεβρουαρίου 2012*

«Ανταγωνισμός — Σύμπραξη, στο έδαφος κράτους μέλους, η οποία ξεκίνησε πριν από την προσχώρηση του κράτους αυτού στην Ευρωπαϊκή Ένωση — Διεθνούς εμβέλειας σύμπραξη, της οποίας τα αποτελέσματα γίνονται αισθητά εντός της Ένωσης και του Ενιαίου Ευρωπαϊκού Χώρου — Άρθρο 81 ΕΚ και άρθρο 53 της Συμφωνίας για τον ΕΟΧ — Δίωξη της παραβάσεως και επιβολή κυρώσεων σε σχέση με αυτήν όσον αφορά την περίοδο που προηγήθηκε της ημερομηνίας προσχωρήσεως και την περίοδο που έπεται αυτής — Πρόστιμα — Οριοθέτηση των αρμοδιοτήτων, αφενός, της Επιτροπής και, αφετέρου, των εθνικών αρχών ανταγωνισμού — Επιβολή προστίμων από την Επιτροπή και από εθνική αρχή ανταγωνισμού — Αρχή ne bis in idem — Κανονισμός (ΕΚ) 1/2003 — Άρθρα 3, παράγραφος 1, και 11, παράγραφος 6 — Συνέπειες της προσχωρήσεως νέου κράτους μέλους στην Ένωση»

Στην υπόθεση C-17/10,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Krajský soud v Brně (Τσεχική Δημοκρατία) με απόφαση της 11ης Δεκεμβρίου 2009, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 11 Ιανουαρίου 2010, στο πλαίσιο της δίκης

Toshiba Corporation,

T&D Holding, πρώην Areva T&D Holding SA,

Alstom Grid SAS, πρώην Areva T&D SAS,

Alstom Grid AG, πρώην Areva T&D AG,

Mitsubishi Electric Corp.,

Alstom,

Fuji Electric Holdings Co. Ltd,

Fuji Electric Systems Co. Ltd,

Siemens Transmission & Distribution SA,

Siemens AG Österreich,

VA Tech Transmission & Distribution GmbH & Co. KEG,

Siemens AG,

Hitachi Ltd,

* Γλώσσα διαδικασίας: η τσεχική.

Hitachi Europe Ltd,

Japan AE Power Systems Corp.,

Nuova Magrini Galileo SpA,

κατά

Úřad pro ochranu hospodářské soutěže,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τμήμα μείζονος συνθέσεως),

συγκείμενο από τους B. Σκουρή, Πρόεδρο, A. Tizzano, J. N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts, J.-C. Bonichot, J. Malenovský και U. Lõhmus, προέδρους τμήματος, A. Rosas (εισηγητή), A. Borg Barthet, M. Ilešič, A. Arabadjiev, C. Toader και J.-J. Kasel, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: J. Kokott

γραμματέας: K. Sztranc-Sławiczek, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 7ης Ιουνίου 2011,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— η Toshiba Corporation, εκπροσωπούμενη από τον I. Janda, advokát, και την J. MacLennan, solicitor,

— η Mitsubishi Electric Corp., εκπροσωπούμενη από τους A. César και M. Abraham, advokáti,

— η Alstom, εκπροσωπούμενη από τους M. Dubovský και M. Nulíček, advokáti, τον J. Derenne, avocat, την K. Wilson, solicitor, και τον G. Dolara, advocate,

— οι Fuji Electric Holdings Co. Ltd και Fuji Electric Systems Co. Ltd, εκπροσωπούμενες από τον V. Glatzová, advokát,

— οι Siemens Transmission & Distribution SA, Siemens AG Österreich και VA Tech Transmission & Distribution GmbH & Co. KEG, εκπροσωπούμενες από τον M. Nedelka, advokát,

— η Siemens AG, εκπροσωπούμενη από τον M. Nedelka, advokát,

— οι Hitachi Ltd, Hitachi Europe Ltd και Japan AE Power Systems Corp., εκπροσωπούμενες από τους M. Touška και I. Halamová Dobíšková, advokáti, τους M. Reynolds και P. J. Mansfield, solicitors, τον W. Devroe, advocaat, τον N. Green, QC, και τον S. Singla, barrister,

— η Nuova Magrini Galileo SpA, εκπροσωπούμενη από τον M. Nedelka, advokát,

— η Úřad pro ochranu hospodářské soutěže, εκπροσωπούμενη από τον M. Vráb,

— η Τσεχική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον M. Smolek,

— η Ιρλανδία, εκπροσωπούμενη από τον D. O'Hagan, επικουρούμενο από την S. Kingston, barrister,

— η Ισπανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την S. Centeno Huerta και τον J. M. Rodríguez Cárcamo,

— η Πολωνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον M. Szpunar και την K. Zawisza,

— η Σλοβακική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την B. Ricziová,

— η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους F. Castillo de la Torre και N. Khan, καθώς και τις K. Walkerová και P. Němečková,

— η Εποπτεύουσα Αρχή της ΕΖΕΣ, εκπροσωπούμενη από τους X. Lewis και O. Einarsson,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2011,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 81 ΕΚ, του κανονισμού (ΕΚ) 1/2003 του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 και 82 της Συνθήκης (ΕΕ 2003, L 1, σ. 1), ιδίως δε των άρθρων 3, παράγραφος 1, και 11, παράγραφος 6, του κανονισμού αυτού, καθώς και του σημείου 51 της ανακοινώσεως της Επιτροπής σχετικά με τη συνεργασία στο πλαίσιο του δικτύου των αρχών ανταγωνισμού (ΕΕ 2004, C 101, σ. 43, στο εξής: ανακοίνωση της Επιτροπής).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ, αφενός, διαφόρων επιχειρήσεων και, αφετέρου, της Úřad pro ochranu hospodářské soutěže (τσεχικής αρχής ανταγωνισμού), με αντικείμενο την απόφαση της αρχής αυτής να επιβάλει στις ως άνω επιχειρήσεις πρόστιμα για παραβίαση του τσεχικού δικαίου του ανταγωνισμού.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

3 Το άρθρο 2 της Πράξεως περί των όρων προσχωρήσεως της Τσεχικής Δημοκρατίας, της Δημοκρατίας της Εσθονίας, της Κυπριακής Δημοκρατίας, της Δημοκρατίας της Λεττονίας, της Δημοκρατίας της Λιθουανίας, της Δημοκρατίας της Ουγγαρίας, της Δημοκρατίας της Μάλτας, της Δημοκρατίας της Πολωνίας, της Δημοκρατίας της Σλοβενίας και της Σλοβακικής Δημοκρατίας και των προσαρμογών των Συνθηκών επί των οποίων βασίζεται η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ 2003, L 236, σ. 33, στο εξής: πράξη προσχωρήσεως) ορίζει τα εξής:

«Από την ημερομηνία προσχώρησης, οι διατάξεις των αρχικών Συνθηκών και οι πριν από την προσχώρηση θεσπισθείσες πράξεις των οργάνων […] δεσμεύουν τα νέα κράτη μέλη και εφαρμόζονται σε αυτά, υπό τους όρους που προβλέπονται στις Συνθήκες αυτές και στην παρούσα Πράξη.»

4 Το άρθρο 53 της Συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο, της 2ας Μαΐου 1992 (ΕΕ 1994, L 1, σ. 3, στο εξής: Συμφωνία για τον ΕΟΧ), απαγορεύει τις συμπράξεις, με διατύπωση πανομοιότυπη προς εκείνη του άρθρου 81 ΕΚ, και το πεδίο εφαρμογής του καταλαμβάνει το σύνολο του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ).

5 Η όγδοη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 1/2003 προβλέπει τα εξής:

«Για να διασφαλίζεται η αποτελεσματική εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού και η ορθή λειτουργία των μηχανισμών συνεργασίας που περιλαμβάνει ο παρών κανονισμός, είναι απαραίτητο να υποχρεωθούν οι αρχές ανταγωνισμού και τα δικαστήρια των κρατών μελών, οσάκις εφαρμόζουν την εθνική νομοθεσία ανταγωνισμού σε συμφωνίες και πρακτικές που ενδέχεται να επηρεάζουν τις συναλλαγές μεταξύ κρατών μελών, να εφαρμόζουν επίσης και τα άρθρα 81 [ΕΚ] και 82 [ΕΚ]. Για να δημιουργηθεί εντός της εσωτερικής αγοράς ένα ενιαίο πλαίσιο χειρισμών προκειμένου για συμφωνίες, αποφάσεις ομίλων επιχειρήσεων και εναρμονισμένες πρακτικές, είναι επίσης ανάγκη να προσδιορισθεί, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 83, παράγραφος 2, στοιχείο ε', [ΕΚ], η σχέση μεταξύ εθνικών διατάξεων και κοινοτικής νομοθεσίας ανταγωνισμού […]».

6 Η ένατη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 1/2003 έχει ως εξής:

«Τα άρθρα 81 [ΕΚ] και 82 [ΕΚ] επιδιώκουν την προστασία του ανταγωνισμού στην αγορά. Ο παρών κανονισμός, ο οποίος εκδίδεται για την εφαρμογή αυτών των διατάξεων της Συνθήκης, δεν εμποδίζει τα κράτη μέλη από το να εφαρμόζουν στο έδαφός τους εθνική νομοθεσία η οποία προστατεύει άλλα νόμιμα συμφέροντα, υπό τον όρον ότι η νομοθεσία αυτή συμβαδίζει με τις γενικές αρχές και τις λοιπές διατάξεις [του δικαίου της Ένωσης]. Εφόσον η συγκεκριμένη εθνική νομοθεσία επιδιώκει κατά κύριο λόγο στόχο άλλον από την προστασία του ανταγωνισμού στην αγορά, οι αρχές του ανταγωνισμού και τα δικαστήρια των κρατών μελών δύνανται να εφαρμόζουν την εν λόγω νομοθεσία στο έδαφός τους [...]».

7 Κατά τη δέκατη έβδομη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 1/2003:

«Τόσο για να διασφαλισθεί η συνεπής εφαρμογή της νομοθεσίας ανταγωνισμού όσο και για να επιτευχθεί η κατά το δυνατόν καλύτερη διαχείριση του δικτύου, επιβάλλεται να διατηρηθεί σε ισχύ ο κανόνας σύμφωνα με τον οποίον οι αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών παύουν αυτοδικαίως να είναι αρμόδιες αφ' ης στιγμής η Επιτροπή κινήσει η ίδια διαδικασία για συγκεκριμένη υπόθεση [...]».

8 Η δέκατη όγδοη αιτιολογική σκέψη του ίδιου κανονισμού ορίζει τα ακόλουθα:

«Για να διασφαλισθεί η με τον καλύτερο τρόπο κατανομή των υποθέσεων μεταξύ των μελών του δικτύου, ενδείκνυται να θεσπισθεί διάταξη γενικού χαρακτήρα βάσει της οποίας μια αρχή ανταγωνισμού θα μπορεί να αναστέλλει ή να περατώνει την εξέταση δεδομένης υπόθεσης με βάση το σκεπτικό ότι η ίδια υπόθεση εξετάζεται ή έχει εξετασθεί από κάποια άλλη αρχή. Ο στόχος είναι κάθε υπόθεση να εξετάζεται μόνον από μία αρχή [...]».

9 Η τριακοστή έβδομη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 1/2003, η οποία αφορά την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων, έχει ως εξής:

«Ο παρών κανονισμός σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα και τηρεί τις αρχές που αναγνωρίζονται, ειδικότερα, από τον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης [στο εξής: Χάρτης]. Συνεπώς, ο παρών κανονισμός θα πρέπει να ερμηνεύεται και να εφαρμόζεται σύμφωνα με αυτά τα δικαιώματα και τις αρχές.»

10 Το άρθρο 3 του κανονισμού 1/2003 ρυθμίζει το ζήτημα της «σχέση[ς] μεταξύ του [άρθρου 81 ΕΚ] και των εθνικών νομοθεσιών ανταγωνισμού» ως εξής:

«1. Οσάκις οι αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών ή τα εθνικά δικαστήρια εφαρμόζουν την εθνική νομοθεσία ανταγωνισμού σε συμφωνίες, αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων ή εναρμονισμένες πρακτικές κατά την έννοια του άρθρου 81, παράγραφος 1, [ΕΚ], οι οποίες είναι πιθανόν να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών κατά την έννοια της διάταξης αυτής, εφαρμόζουν επίσης το άρθρο 81 [ΕΚ] στις εν λόγω συμφωνίες, αποφάσεις ή εναρμονισμένες πρακτικές. [...]

2. Η εφαρμογή της εθνικής νομοθεσίας ανταγωνισμού δεν επιτρέπεται να έχει ως αποτέλεσμα την απαγόρευση συμφωνιών, αποφάσεων ενώσεων επιχειρήσεων ή εναρμονισμένων πρακτικών οι οποίες είναι πιθανόν να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών, αλλά οι οποίες δεν περιορίζουν τον ανταγωνισμό κατά την έννοια του άρθρου 81, παράγραφος 1, [ΕΚ], ή οι οποίες πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 81, παράγραφος 3, [ΕΚ] ή καλύπτονται από κανονισμό για την εφαρμογή του άρθρου 81, παράγραφος 3, [ΕΚ]. Ο παρών κανονισμός δεν εμποδίζει τα κράτη μέλη να θεσπίζουν και να εφαρμόζουν στο έδαφός τους αυστηρότερες εθνικές διατάξεις οι οποίες να απαγορεύουν ή να επιβάλλουν κυρώσεις σε μονομερή συμπεριφορά στην οποία επιδίδονται επιχειρήσεις.

3. Με την επιφύλαξη των γενικών αρχών και λοιπών διατάξεων της κοινοτικής νομοθεσίας, οι παράγραφοι 1 και 2 δεν εφαρμόζονται όταν οι αρχές ανταγωνισμού και τα δικαστήρια των κρατών μελών εφαρμόζουν την εθνική νομοθεσία περί ελέγχου των συγχωνεύσεων, ούτε αποκλείουν την εφαρμογή των διατάξεων της εθνικής νομοθεσίας που επιδιώκουν κατ' εξοχήν στόχο διάφορο του επιδιωκομένου από τα άρθρα 81 [ΕΚ] και 82 [ΕΚ].»

11 Επιπλέον, η παράγραφος 6 του τιτλοφορούμενου «Συνεργασία μεταξύ της Επιτροπής και των αρχών ανταγωνισμού των κρατών μελών» άρθρου 11 του κανονισμού 1/2003 περιέχει τον ακόλουθο κανόνα:

«Η κίνηση διαδικασίας με σκοπό την έκδοση απόφασης κατ' εφαρμογή του κεφαλαίου ΙΙΙ από την Επιτροπή συνεπάγεται την απώλεια από τις αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών της αρμοδιότητάς τους να εφαρμόζουν τα άρθρα 81 [ΕΚ] και 82 [ΕΚ].»

12 Το άρθρο 13 του κανονισμού 1/2003, το οποίο φέρει τον τίτλο «Αναστολή ή περάτωση της διαδικασίας», ορίζει τα εξής:

«1. Όταν η ίδια καταγγελία υποβάλλεται στις αρχές ανταγωνισμού δύο ή περισσοτέρων κρατών μελών ή όταν περισσότερες αρχές ανταγωνισμού διεξάγουν αυτεπαγγέλτως διαδικασία δυνάμει του άρθρου 81 [ΕΚ] ή του άρθρου 82 [ΕΚ] κατά της ίδιας συμφωνίας, απόφασης ενώσεως ή πρακτικής, το γεγονός ότι μια αρχή ασχολείται με την υπόθεση αποτελεί για τις άλλες αρχές ικανό λόγο για την αναστολή της διαδικασίας που διεξάγουν οι ίδιες ή για την απόρριψη της καταγγελίας. Η Επιτροπή δύναται επίσης να απορρίψει μια καταγγελία με το σκεπτικό ότι αρχή ανταγωνισμού ενός κράτους μέλους ασχολείται ήδη με την υπόθεση.

2. Όταν αρχή ανταγωνισμού ενός κράτους μέλους ή η Επιτροπή λαμβάνει καταγγελία σχετικά με μια συμφωνία, απόφαση ενώσεως ή πρακτική με την οποία έχει ήδη ασχοληθεί μία άλλη αρχή ανταγωνισμού, δύναται να την απορρίψει.»

13 Η παράγραφος 2 του άρθρου 16 του κανονισμού 1/2003, το οποίο επιγράφεται «Ομοιόμορφη εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας ανταγωνισμού», προβλέπει τα κάτωθι:

«Όταν οι αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών αποφαίνονται για συμφωνίες, αποφάσεις ή πρακτικές δυνάμει του άρθρου 81 [ΕΚ] ή του άρθρου 82 [ΕΚ], οι οποίες έχουν ήδη αποτελέσει αντικείμενο απόφασης της Επιτροπής, δεν δύνανται να λαμβάνουν αποφάσεις που να συγκρούονται με την απόφαση που έχει λάβει η Επιτροπή.»

14 Βάσει του άρθρου 45, παράγραφος 2, του κανονισμού 1/2003, ο κανονισμός αυτός τέθηκε σε ισχύ από 1ης Μαΐου 2004.

15 Η ανακοίνωση της Επιτροπής περιέχει, υπό τον τίτλο «3.2. Κίνηση διαδικασίας από την Επιτροπή δυνάμει του άρθρου 11, παράγραφος 6, του κανονισμού του Συμβουλίου», μεταξύ άλλων, τις ακόλουθες επεξηγήσεις:

«[...]

51. Το άρθρο 11, παράγραφος 6, του κανονισμού [1/2003] [προβλέπει] ότι η κίνηση διαδικασίας από την Επιτροπή με σκοπό την έκδοση απόφασης κατ' εφαρμογή του κανονισμού [1/2003] συνεπάγεται την απώλεια από όλες τις εθνικές αρχές ανταγωνισμού της αρμοδιότητάς τους να εφαρμόζουν τα άρθρα 81 [ΕΚ] και 82 [ΕΚ]. Τούτο σημαίνει ότι, αφ' ης στιγμής η Επιτροπή έχει κινήσει διαδικασία, οι εθνικές αρχές ανταγωνισμού δεν μπορούν να ενεργήσουν στηριζόμενες στην ίδια νομική βάση κατά της ίδιας συμφωνίας (ή των ίδιων συμφωνιών) ή πρακτικής (ή πρακτικών) από μέρους της ίδιας επιχείρησης ή των ίδιων επιχειρήσεων και στην ίδια σχετική γεωγραφική αγορά και αγορά προϊόντος.

[...]

53. Είναι πιθανές δύο περιπτώσεις. Πρώτον, εάν η Επιτροπή είναι η πρώτη αρχή ανταγωνισμού που κινεί διαδικασία σε μία υπόθεση η οποία αφορά την έκδοση απόφασης βάσει του κανονισμού [1/2003], οι εθνικές αρχές ανταγωνισμού δεν έχουν πλέον την εξουσία να επιληφθούν της υπόθεσης. Το άρθρο 11, παράγραφος 6, του κανονισμού [1/2003] [προβλέπει] ότι, αφ' ης στιγμής έχει κινηθεί διαδικασία από την Επιτροπή, οι εθνικές αρχές ανταγωνισμού δεν δύνανται πλέον να κινήσουν αυτοτελή διαδικασία με σκοπό την εφαρμογή των άρθρων 81 [ΕΚ] και 82 [ΕΚ] ως προς την ίδια συμφωνία (ή συμφωνίες) ή πρακτική (ή πρακτικές) από μέρους της ίδιας επιχείρησης ή των ίδιων επιχειρήσεων και στην ίδια σχετική γεωγραφική αγορά και αγορά προϊόντος.

[...]»

Το εθνικό δίκαιο

16 Η κρίσιμη διάταξη του τσεχικού δικαίου είναι το άρθρο 3 του νόμου περί της προστασίας του ανταγωνισμού. Η διάταξη αυτή ίσχυε, μέχρι τις 30 Ιουνίου 2001, ως είχε μετά τη θέσπιση του νόμου 63/1991 Sb. (Zákon č. 63/1991 Sb., o ochraně hospodářské soutěže), όπως τροποποιήθηκε, ενώ, από 1ης Ιουλίου 2001, εφαρμόζεται ως έχει μετά την έκδοση του νόμου 143/2001 Sb. (Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže).

17 Κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, του νόμου περί της προστασίας του ανταγωνισμού, όπως ίσχυε έως τις 30 Ιουνίου 2001:

«1. Όλες οι συμφωνίες μεταξύ ανταγωνιστών, όλες οι αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων και όλες οι εναρμονισμένες πρακτικές ανταγωνιστών [...], οι οποίες έχουν ή ενδέχεται να έχουν ως αποτέλεσμα τη νόθευση του ανταγωνισμού στην αγορά προϊόντων, απαγορεύονται και είναι άκυρες, υπό την επιφύλαξη αντίθετης διατάξεως του παρόντος νόμου ή άλλου ειδικού νόμου και πλην της περιπτώσεως χορηγήσεως απαλλαγής από τον Υπουργό Ανταγωνισμού [...]».

18 Η απαγόρευση των περιοριστικών του ανταγωνισμού συμφωνιών και πρακτικών, την οποία επιβάλλει το άρθρο 3, παράγραφος 1, του νόμου 143/2001 Sb. που, από 1ης Ιουλίου 2001, αντικατέστησε τον νόμο 63/1991 Sb., έμεινε κατ' ουσίαν απαράλλακτη.

Τα πραγματικά περιστατικά, η διοικητική διαδικασία και η διαφορά της κύριας δίκης

19 Η υπό κρίση υπόθεση αφορά παγκόσμιας κλίμακας σύμπραξη στην αγορά των εξοπλισμών μεταγωγής με μόνωση αερίου (στο εξής: ΕΜΑ), στην οποία μετείχαν, για διαφορετικές χρονικές περιόδους από το 1988 έως το 2004, πλείονες ευρωπαϊκές και ιαπωνικές επιχειρήσεις του τομέα της ηλεκτροτεχνικής. Τόσο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή όσο και η Úřad pro ochranu hospodářské soutěže ασχολήθηκαν κατά τα έτη 2006 και 2007 με ορισμένες πτυχές της υποθέσεως αυτής και επέβαλαν πρόστιμα στις οικείες επιχειρήσεις.

Η διοικητική διαδικασία σε επίπεδο Ένωσης

20 Από τα στοιχεία που περιέχει η απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι η Επιτροπή απέστειλε, στις 30 Σεπτεμβρίου 2004, στην Úřad pro ochranu hospodářské soutěže έγγραφο με το οποίο την ενημέρωνε ότι σκόπευε να κινήσει διαδικασία σχετική με σύμπραξη στην αγορά των ΕΜΑ. Στο έγγραφο αυτό, η Επιτροπή επισήμαινε ότι η αντίθετη προς ανταγωνισμό συμπεριφορά είχε εκδηλωθεί, ως επί το πλείστον, πριν από την 1η Μαΐου 2004 και, λαμβανομένων υπόψη των δυσχερειών που θα συνεπαγόταν η επιβολή προστίμου σε σχέση με τις τελευταίες μόνον ημέρες της σχετικής παραβάσεως (δηλαδή για το διάστημα από 1ης Μαΐου 2004 έως τις 11 Μαΐου 2004), η ενώπιόν της διαδικασία θα αφορούσε αποκλειστικώς τις δραστηριότητες τις οποίες άσκησε η ως άνω σύμπραξη στο έδαφος της Ευρωπαϊκής Ένωσης πριν από τη διεύρυνσή της, την 1η Μαΐου 2004. Κατόπιν τούτου, η Επιτροπή εκτιμούσε ότι ήταν μάλλον απίθανο να κινήσει διαδικασία σχετική με την Τσεχική Δημοκρατία.

21 Στις 20 Απριλίου 2006 η Επιτροπή κίνησε διαδικασία επιβολής προστίμου, βάσει των άρθρων 81 ΕΚ και 53 της Συμφωνίας για τον ΕΟΧ, σε συνδυασμό με τον κανονισμό 1/2003. Η διαδικασία αυτή, της οποίας προηγήθηκαν η υποβολή μίας αιτήσεως επιείκειας και η διενέργεια, κατά τη διάρκεια του 2004, ελέγχων στους χώρους διαφόρων επιχειρήσεων που μετείχαν στην εν λόγω σύμπραξη, στρεφόταν κατά 20 συνολικά νομικών προσώπων, μεταξύ των οποίων η Toshiba Corporation και οι λοιπές προσφεύγουσες της κύριας δίκης.

22 Στα σημεία 2 και 3 της αιτιολογίας της αποφάσεως της Επιτροπής, της 24ης Ιανουαρίου 2007, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 81 της [Σ]υνθήκης ΕΚ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας για τον ΕΟΧ (υπόθεση COMP/F/38.899 — Εξοπλισμός μεταγωγής με μόνωση αερίου) (στο εξής: απόφαση της Επιτροπής), με την οποία περατώθηκε η σχετική διαδικασία, η Επιτροπή διαπιστώνει, για το διάστημα από τις 15 Απριλίου 1988 έως τις 11 Μαΐου 2004, την ύπαρξη ενιαίας και διαρκούς παραβάσεως του άρθρου 81 ΕΚ και, από 1ης Ιανουαρίου 1994, του άρθρου 53 της Συμφωνίας για τον ΕΟΧ, λόγω της οικείας συμπράξεως η οποία κάλυπτε ολόκληρο τον ΕΟΧ και στην οποία οι διάφορες επιχειρήσεις μετείχαν για χρονικές περιόδους διαφορετικής διάρκειας. Η Επιτροπή προσδιόρισε, στο κεφάλαιο 6.6.2 της αποφάσεώς της, ως ημερομηνία τερματισμού της παραβάσεως την 11η Μαΐου 2004, οπότε πραγματοποιήθηκε η τελευταία, βάσει των πληροφοριών τις οποίες είχε στη διάθεσή της, συνάντηση εργασίας, που έληξε όταν εκπρόσωποι της Siemens AG ενημέρωσαν τα υπόλοιπα μέλη της συμπράξεως ότι η Επιτροπή προχώρησε, την ημέρα εκείνη, σε αιφνιδιαστικούς ελέγχους.

23 Σύμφωνα με τις διαπιστώσεις που περιέχουν τα σημεία 2, 3, 218 και 248 της αιτιολογίας της αποφάσεως της Επιτροπής, επρόκειτο για μια σύνθετη σύμπραξη η οποία λειτούργησε σε παγκόσμια κλίμακα, εξαιρουμένων των Ηνωμένων Πολιτειών και του Καναδά, και παρήγαγε αποτελέσματα εντός της Ένωσης και του ΕΟΧ, οι δε επιχειρήσεις που μετείχαν σε αυτήν προέβησαν, μεταξύ άλλων, σε ανταλλαγή ευαίσθητων εμπορικών πληροφοριών σχετικών με την οικεία αγορά προϊόντων, γεωγραφική κατανομή των αγορών, συμφωνίες για καθορισμό τιμών και λύση της συνεργασίας τους με τις επιχειρήσεις οι οποίες δεν ήσαν μέλη της εν λόγω συμπράξεως.

24 Με εξαίρεση μία επιχείρηση, η οποία έτυχε επιεικούς μεταχειρίσεως στο πλαίσιο του σχετικού προγράμματος της Επιτροπής, όλοι οι μετέχοντες στη διοικητική διαδικασία, μεταξύ των οποίων το σύνολο των προσφευγουσών της κύριας δίκης, υποχρεώθηκαν στην καταβολή προστίμων που υπερέβαιναν συνολικά το ποσό των 750 εκατομμυρίων ευρώ. Το υψηλότερο πρόστιμο, το οποίο κλήθηκε να καταβάλει μία επιχείρηση, επιβλήθηκε στη Siemens AG και ανερχόταν σε 396 εκατομμύρια ευρώ.

Η διοικητική διαδικασία σε εθνικό επίπεδο

25 Στις 2 Αυγούστου 2006 η Úřad pro ochranu hospodářské soutěže κίνησε κατά των μελών της επίμαχης στην υπόθεση της κύριας δίκης συμπράξεως διαδικασία για παράβαση του νόμου περί της προστασίας του ανταγωνισμού. Στις 9 Φεβρουαρίου 2007 εξέδωσε μια πρώτη απόφαση κατά της οποίας οι

προσφεύγουσες της κύριας δίκης υπέβαλαν διοικητική ένσταση. Κατόπιν της ως άνω ενστάσεως, ο πρόεδρος της Úřad pro ochranu hospodářské soutěže, με απόφαση της 26ης Απριλίου 2007, μεταρρύθμισε την πρώτη αυτή απόφαση.

26 Με την απόφαση της 26ης Απριλίου 2007, η εθνική αρχή ανταγωνισμού διαπίστωσε ότι οι ABB Management Services Ltd (διάδοχος της ABB Power Technologies Management Ltd), ABB Switzerland Ltd, ABB Ltd, Alstom, Areva T&D SA, Fuji Electric Holdings Co. Ltd, Fuji Electric Systems Co. Ltd, Hitachi Ltd, Hitachi Europe Ltd, Mitsubishi Electric Corp., Toshiba Corporation, Schneider Electric SA, Siemens AG, Siemens AG Österreich (διάδοχος της VA Technologie AG και της VA Tech T&D GmbH), VA Tech Transmission & Distribution GmbH & Co. KEG, Siemens Transmission and Distribution Ltd (πρώην VA Tech Transmission & Distribution Ltd) και Nuova Magrini Galileo SpA μετείχαν σε σύμπραξη στο έδαφος της Τσεχικής Δημοκρατίας. Κατ' αυτόν τον τρόπο, οι ως άνω επιχειρήσεις παραβίασαν, για την περίοδο προ της 30ής Ιουνίου 2001, την απαγόρευση την οποία προέβλεπε το άρθρο 3, παράγραφος 1, του νόμου περί της προστασίας του ανταγωνισμού, ως είχε μετά τη θέσπιση του νόμου 63/1991 Sb., όπως τροποποιήθηκε, και, για το χρονικό διάστημα από 1ης Ιουλίου 2001 έως τις 3 Μαρτίου 2004, την απαγόρευση που επιβάλλει το άρθρο 3, παράγραφος 1, του ίδιου νόμου, όπως ισχύει μετά την έκδοση του νόμου 143/2001 Sb. Ως εκ τούτου, οι επιχειρήσεις αυτές διέπραξαν, κατά την εν λόγω απόφαση, παράβαση του νόμου περί της προστασίας του ανταγωνισμού, η οποία διήρκεσε έως τις 3 Μαρτίου 2004.

27 Κατά τον προσδιορισμό της ημερομηνίας παύσεως της παραβάσεως, η Úřad pro ochranu hospodářské soutěže έλαβε υπόψη την τελευταία ημερομηνία κατά την οποία μπορούσε να αποδειχθεί η ύπαρξη παραβάσεως, ήτοι την 3η Μαρτίου 2004, οπότε καταγράφηκε η τελευταία επικοινωνία με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, ως απόδειξη της υπάρξεως δεσμών μεταξύ των επιχειρήσεων που μετείχαν στη σύμπραξη. Σύμφωνα με τις ενδείξεις που παρασχέθηκαν κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση τόσο από τον εκπρόσωπο της Τσεχικής Δημοκρατίας όσο και από τον εκπρόσωπο της Úřad pro ochranu hospodářské soutěže, το τσεχικό δίκαιο ανταγωνισμού στηρίζεται, ως προς το ζήτημα του προσδιορισμού της ημερομηνίας τερματισμού μιας συμπράξεως, σε κριτήρια διαφορετικά από εκείνα που χρησιμοποιεί η Επιτροπή.

28 Με εξαίρεση μία επιχείρηση, στην περίπτωση της οποίας εφαρμόστηκαν τα προβλεπόμενα από το τσεχικό δίκαιο μέτρα επιείκειας, επιβλήθηκαν πρόστιμα σε όλες τις επιχειρήσεις τις οποίες αφορούσε η διαδικασία που κινήθηκε σε εθνικό επίπεδο.

Η διαδικασία ενώπιον των τσεχικών δικαστηρίων

29 Οι προσφεύγουσες της κύριας δίκης άσκησαν ενώπιον του Krajský soud v Brně (δικαστηρίου της περιφέρειας του Brno) προσφυγή κατά της αποφάσεως της Úřad pro ochranu hospodářské soutěže. Υποστήριξαν, μεταξύ άλλων, ότι η ως άνω αρχή δεν προσδιόρισε ορθώς τη διάρκεια της επίμαχης στην υπόθεση της κύριας δίκης συμπράξεως και μετέθεσε επί τούτω τον τερματισμό της σε χρονικό σημείο προ της προσχωρήσεως της Τσεχικής Δημοκρατίας στην Ένωση, ώστε να δικαιολογήσει την εφαρμογή του νόμου περί της προστασίας του ανταγωνισμού. Κατά τις προσφεύγουσες, από το άρθρο 11, παράγραφος 6, του κανονισμού 1/2003 προκύπτει ότι η εν λόγω αρχή δεν ήταν πλέον αρμόδια να εφαρμόσει διαδικασία σε εθνικό επίπεδο, δεδομένου ότι η Επιτροπή είχε ήδη κινήσει, για την ίδια υπόθεση, διαδικασία σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Εξ αυτού συνήγαγαν το συμπέρασμα ότι η διαδικασία που κινήθηκε σε εθνικό επίπεδο συνιστά παραβίαση της αρχής ne bis in idem, η οποία απαγορεύει τη σώρευση κυρώσεων.

30 Με απόφαση της 25ης Ιουνίου 2008, το Krajský soud v Brně ακύρωσε τόσο την από 26 Απριλίου 2007 απόφαση της Úřad pro ochranu hospodářské soutěže όσο και την αρχική απόφαση την οποία είχε εκδώσει η ίδια αρχή στις 9 Φεβρουαρίου 2007.

31 Το Krajský soud v Brně έκρινε ότι οι προσφεύγουσες της κύριας δίκης διέπραξαν μια ενιαία και διαρκή παράβαση και στηρίχθηκε στην απόφαση της Επιτροπής για να καταλήξει ότι κακώς η Úřad pro ochranu hospodářské soutěže εκτίμησε ότι η παράβαση τερματίστηκε στις 3 Μαρτίου 2004. Αυτή συνεχίστηκε έως τις 11 Μαΐου 2004, ήτοι μετά την προσχώρηση της Τσεχικής Δημοκρατίας στην Ένωση και την έναρξη της ισχύος του κανονισμού 1/2003. Έπρεπε, επομένως, να θεωρηθεί ότι διαπράχθηκε υπό το «νέο νομικό καθεστώς», ήτοι το άρθρο 81 ΕΚ και τον κανονισμό 1/2003. Εφόσον η Επιτροπή είχε ήδη κινήσει, ως προς την επίμαχη εν προκειμένω σύμπραξη «παγκόσμιας κλίμακας», διαδικασία βάσει του άρθρου 81 ΕΚ και είχε επιβάλει κυρώσεις, η νέα διαδικασία σε εθνικό επίπεδο συνιστούσε παραβίαση της αρχής ne bis in idem. Το Krajský soud v Brně αποφάνθηκε, εξάλλου, ότι, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 11, παράγραφος 6, πρώτη περίοδος, του κανονισμού 1/2003, η Úřad pro ochranu hospodářské δεν ήταν πλέον αρμόδια να επιληφθεί της οικείας υποθέσεως βάσει του άρθρου 81 ΕΚ.

32 Η Úřad pro ochranu hospodářské soutěže άσκησε αναίρεση ενώπιον του Nejvyšší správní soud (ανωτάτου διοικητικού δικαστηρίου) κατά της αποφάσεως του Krajský soud v Brně. Θεωρεί ότι εξακολουθεί να είναι αρμόδια να επιβάλει κυρώσεις στις προσφεύγουσες της κύριας δίκης λόγω της συμπεριφοράς που επέδειξαν πριν από την προσχώρηση της Τσεχικής Δημοκρατίας στην Ένωση, δεδομένου ότι, μέχρι την ημερομηνία αυτή, η Επιτροπή δεν μπορούσε να επιβάλει κυρώσεις για τις σχετικές με το εν λόγω κράτος μέλος παραβάσεις. Κατά την άποψή της, η επιβολή κυρώσεων από περισσότερες αρμόδιες αρχές για μία παγκόσμιας κλίμακας σύμπραξη δεν συνεπάγεται παραβίαση της αρχής ne bis in idem. Ισχυρίζεται επίσης ότι η ίδια ασχολήθηκε με διαφορετικές, από εδαφικής απόψεως, συνέπειες της επίμαχης συμπράξεως, σε σχέση με εκείνες τις οποίες εξέτασε η Επιτροπή. Επιπλέον, υποστηρίζει ότι η νομολογία του Δικαστηρίου, όπως απορρέει από την απόφαση της 13ης Φεβρουαρίου 1969, 14/68, Wilhelm κ.λπ. (Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 1), επιτρέπει την παράλληλη εφαρμογή, αφενός, των σχετικών με τον ανταγωνισμό διατάξεων του δικαίου της Ένωσης και, αφετέρου, του εθνικού δικαίου του ανταγωνισμού.

33 Με απόφαση της 10ης Απριλίου 2009, το Nejvyšší správní soud αναίρεσε την απόφαση του Krajský soud v Brně.

34 Κατά την εκτίμησή του, κακώς το Krajský soud v Brně χαρακτήρισε τη συμμετοχή των οικείων επιχειρήσεων στη σύμπραξη ως διαρκή παράβαση. Το δικαστήριο αυτό έκρινε ότι έπρεπε να διαπιστωθεί η ύπαρξη δύο χωριστών παραβάσεων, δεδομένου ότι η ημερομηνία προσχωρήσεως της Τσεχικής Δημοκρατίας στην Ένωση αποτελεί συναφώς νέα αφετηρία, λόγω της συνακόλουθης μεταβολής των αρμοδιοτήτων. Ειδικότερα, μέχρι την προσχώρηση, η σύμπραξη στο τσεχικό έδαφος υπαγόταν, κατά το εν λόγω δικαστήριο, στην αποκλειστική αρμοδιότητα της εθνικής αρχής και η άσκηση διώξεως ήταν δυνατή μόνο βάσει του εθνικού δικαίου. Κατά συνέπεια, το Nejvyšší správní soud ανέπεμψε την υπόθεση στο Krajský soud v Brně προς έκδοση νέας αποφάσεως.

35 Το Krajský soud v Brně επισημαίνει ότι, μολονότι δυνάμει του άρθρου 110, παράγραφος 3, του νόμου 150/2002 Sb., περί Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní), δεσμεύεται από τη νομική εκτίμηση του Nejvyšší správní soud, είναι αναγκαίο, κατά την εκτίμησή του, να αποσαφηνιστούν ορισμένα ζητήματα που άπτονται του δικαίου της Ένωσης και αφορούν, αφενός, την προσχώρηση της Τσεχικής Δημοκρατίας στην Ένωση την 1η Μαΐου 2004 και, αφετέρου, την έναρξη της ισχύος του κανονισμού 1/2003.

36 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Krajský soud v Brně αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Πρέπει το άρθρο 81 ΕΚ (νυν άρθρο 101 ΣΛΕΕ) και ο κανονισμός [1/2003] να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι έχουν εφαρμογή (σε διαδικασία που κινήθηκε μετά την 1η Μαΐου 2004) για ολόκληρη την περίοδο λειτουργίας μιας συμπράξεως, η οποία άρχισε μεν στην Τσεχική Δημοκρατία πριν από την προσχώρησή της στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ήτοι πριν από την 1η Μαΐου 2004), πλην όμως συνεχίστηκε και τερματίστηκε μετά την προσχώρηση της Τσεχικής Δημοκρατίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση;

2) Πρέπει το άρθρο 11, παράγραφος 6, του κανονισμού [1/2003] σε συνδυασμό με το άρθρο 3, παράγραφος 1, και τη δέκατη έβδομη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού αυτού, με το σημείο 51 της ανακοινώσεως της Επιτροπής σχετικά με τη συνεργασία στο πλαίσιο του δικτύου των αρχών του ανταγωνισμού, με την αρχή ne bis in idem που απορρέει από το άρθρο 50 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και με τις γενικές αρχές του δικαίου της ΕΕ να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αν η Επιτροπή κινήσει, μετά την 1η Μαΐου 2004, διαδικασία λόγω παραβάσεως του άρθρου 81 ΕΚ και εκδώσει απόφαση επί της οικείας υποθέσεως:

α) οι αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών παύουν αυτοδικαίως να είναι αρμόδιες για την υπόθεση αυτή;

β) οι αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών δεν είναι πλέον αρμόδιες να εφαρμόσουν στην υπόθεση αυτή τις ρυθμίσεις του εσωτερικού τους δικαίου που περιέχουν διατάξεις αντίστοιχες με το άρθρο 81 ΕΚ […];»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

37 Επιβάλλονται οι ακόλουθες παρατηρήσεις όσον αφορά τη διατύπωση των ερωτημάτων που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο. Στο πρώτο ερώτημα, με το οποίο ζητείται να διευκρινιστεί ποιο είναι το εφαρμοστέο δίκαιο επί των αποτελεσμάτων της επίμαχης συμπράξεως στο τσεχικό έδαφος, γίνεται λόγος για μια διαδικασία που κινήθηκε μετά την προσχώρηση της Τσεχικής Δημοκρατίας στην Ένωση, την 1η Μαΐου 2004, σε σχέση με σύμπραξη η οποία, στο έδαφος του κράτους αυτού, είχε ξεκινήσει πριν από την ως άνω ημερομηνία, συνεχίστηκε και έπαυσε σε χρόνο μεταγενέστερο της εν λόγω ημερομηνίας. Το δεύτερο ερώτημα αφορά το ζήτημα της επιρροής που ασκεί η έκδοση, εκ μέρους της Επιτροπής, μιας αποφάσεως περί επιβολής κυρώσεων για αντίθετη προς τον ανταγωνισμό συμπεριφορά ως προς τη δυνατότητα εθνικής αρχής ανταγωνισμού να κινήσει ή να συνεχίσει διαδικασία σχετική με την ίδια αυτή συμπεριφορά («για την υπόθεση αυτή»).

38 Η επιλογή να διατυπωθούν τα υποβληθέντα ερωτήματα κατ' αυτόν τον τρόπο εξηγείται από το γεγονός ότι, κατά την εκτίμηση του αιτούντος δικαστηρίου, η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης σύμπραξη στην αγορά των ΕΜΑ θα πρέπει να θεωρηθεί ως μια ενιαία και διαρκής συμπεριφορά η οποία έπαυσε αφότου η Τσεχική Δημοκρατία προσχώρησε στην Ένωση, η δε αντίθετη προς τον ανταγωνισμό συμπεριφορά θα πρέπει να εκτιμηθεί, στο σύνολό της, βάσει της ρυθμίσεως που ίσχυε κατά την ημερομηνία του τερματισμού της, ήτοι βάσει του άρθρου 81 ΕΚ και του κανονισμού 1/2003.

39 Στο πλαίσιο αυτό, το αιτούν δικαστήριο στηρίζεται, όπως οι προσφεύγουσες της κύριας δίκης, στην απόφαση της Επιτροπής και θεωρεί ότι αυτή επέβαλε κυρώσεις στις οικείες επιχειρήσεις και για τις παραβάσεις τους εντός της Τσεχικής Δημοκρατίας, οπότε η Úřad pro ochranu hospodářské soutěže δεν ήταν πλέον αρμόδια, μετά την προσχώρηση της Τσεχικής Δημοκρατίας στην Ένωση και την έναρξη της ισχύος του κανονισμού 1/2003, να ασκήσει διώξεις και να επιβάλει κυρώσεις για τα αποτελέσματα της συμπράξεως στο έδαφος του οικείου κράτους, ακόμη και όσον αφορά τον προ της εν λόγω προσχωρήσεως χρόνο.

40 Πάντως, στην απόφαση περί παραπομπής επισημαίνεται ότι, στις 30 Σεπτεμβρίου 2004, η Επιτροπή ενημέρωσε την Úřad pro ochranu hospodářské soutěže ότι σκόπευε να κινήσει διαδικασία σχετική με την επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης σύμπραξη στην αγορά των ΕΜΑ, διευκρινίζοντας ότι η υπό εξέταση αντίθετη προς τον ανταγωνισμό συμπεριφορά είχε εκδηλωθεί, ως επί το πλείστον, πριν από την 1η Μαΐου 2004 και ότι η ως άνω διαδικασία θα αφορούσε μόνον τις δραστηριότητες τις οποίες άσκησε η σύμπραξη εντός του εδάφους της Ένωσης, ως είχε πριν από τη διεύρυνση που πραγματοποιήθηκε την 1η Μαΐου 2004.

41 Επιπλέον, η Επιτροπή υπογράμμισε με τις γραπτές της παρατηρήσεις ότι η περιεχόμενη στη σκέψη 29 της αποφάσεως περί παραπομπής ερμηνεία του πεδίου εφαρμογής της αποφάσεώς της είναι ανακριβής και ότι με την απόφασή της δεν επιβλήθηκαν κυρώσεις για τα αποτελέσματα της προσιδιάζουσας σε σύμπραξη συμπεριφοράς που εκδηλώθηκε στο τσεχικό έδαφος πριν από την 1η Μαΐου 2004.

42 Τέλος, από τα ίδια τα στοιχεία της αποφάσεως περί παραπομπής προκύπτει ότι στην επίμαχη απόφαση της Úřad pro ochranu hospodářské soutěže ελήφθησαν υπόψη αποκλειστικώς τα αντίθετα προς τον ανταγωνισμό αποτελέσματα που η σύμπραξη των οικείων επιχειρήσεων παρήγαγε εντός του τσεχικού εδάφους πριν από την 1η Μαΐου 2004. Επομένως, αυτή η απόφαση της εν λόγω αρχής αφορά μόνον την περίοδο πριν από την προσχώρηση της Τσεχικής Δημοκρατίας στην Ένωση.

43 Τα προδικαστικά ερωτήματα πρέπει, λοιπόν, να εξεταστούν υπό το πρίσμα των ως άνω προκαταρκτικών σκέψεων.

Επί του πρώτου ερωτήματος

44 Με το πρώτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσία να διευκρινιστεί αν οι διατάξεις του άρθρου 81 ΕΚ και του άρθρου 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 1/2003 πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι, στο πλαίσιο διαδικασίας κινηθείσας μετά την 1η Μαΐου 2004, μπορούν να εφαρμοστούν επί συμπράξεως που παρήγαγε, εντός του εδάφους κράτους μέλους το οποίο προσχώρησε στην Ένωση την 1η Μαΐου 2004, αποτελέσματα σε χρόνο προγενέστερο της ημερομηνίας αυτής.

45 Επ' αυτού, υπενθυμίζεται ότι πρέπει να ληφθεί υπόψη, κατά την ερμηνεία και την εφαρμογή του άρθρου 81 ΕΚ και του κανονισμού 1/2003, η ιδιαίτερη κατάσταση ενός κράτους, όπως η Τσεχική Δημοκρατία, το οποίο έγινε μέλος της Ένωσης από 1ης Μαΐου 2004 [βλ. όσον αφορά την οδηγία 69/335/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 17ης Ιουλίου 1969, περί των εμμέσων φόρων των επιβαλλομένων επί των συγκεντρώσεων κεφαλαίων (ΕΕ ειδ. έκδ. 09/001, σ. 20), αποφάσεις της 21ης Ιουνίου 2007, C-366/05, Optimus - Telecomunicações, Συλλογή 2007, σ. I-4985, σκέψη 25, και της 12ης Νοεμβρίου 2009, C-441/08, Elektrownia Pątnów II, Συλλογή 2009, σ. I-10799, σκέψη 30].

46 Κατά το άρθρο 2 της πράξεως προσχωρήσεως, από την ημερομηνία προσχωρήσεως, ήτοι από 1ης Μαΐου 2004, οι διατάξεις των ιδρυτικών Συνθηκών και των πράξεων που εξέδωσαν, πριν από την προσχώρηση, τα όργανα και η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα δεσμεύουν τα νέα κράτη μέλη και εφαρμόζονται σε αυτά, υπό τους όρους τους οποίους προβλέπουν οι εν λόγω Συνθήκες και η πράξη προσχωρήσεως.

47 Κατά πάγια νομολογία, οι διαδικαστικοί κανόνες θεωρείται ότι εφαρμόζονται γενικώς επί όλων των διαφορών που εκκρεμούν κατά τον χρόνο ενάρξεως της ισχύος τους, εν αντιθέσει προς τους ουσιαστικούς κανόνες οι οποίοι ερμηνεύονται συνήθως υπό την έννοια ότι δεν θίγουν τις καταστάσεις που έχουν ήδη διαμορφωθεί προ της ενάρξεως της ισχύος τους (βλ. αποφάσεις της 12ης Νοεμβρίου 1981, 212/80 έως 217/80, Meridionale Industria Salumi κ.λπ., Συλλογή 1981, σ. 2735, σκέψη 9, της 6ης Ιουλίου 1993, C-121/91 και C-122/91, CT Control (Rotterdam) και JCT Benelux κατά Επιτροπής, Συλλογή 1993, σ. I-3873, σκέψη 22, της 23ης Φεβρουαρίου 2006, C-201/04, Molenbergnatie, Συλλογή 2006, σ. I-2049, σκέψη 31, και της 14ης Φεβρουαρίου 2008, C-450/06, Varec, Συλλογή 2008, σ. I-581, σκέψη 27).

48 Ο κανονισμός 1/2003 περιέχει τόσο διαδικαστικούς όσο και ουσιαστικούς κανόνες.

49 Συγκεκριμένα, όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας με το σημείο 43 των προτάσεών της, το άρθρο 3, παράγραφος 1, του ως άνω κανονισμού περιέχει, όπως ακριβώς και το άρθρο 81 ΕΚ, ουσιαστικούς κανόνες για την εκτίμηση, εκ μέρους των αρχών ανταγωνισμού, των συμφωνιών μεταξύ επιχειρήσεων, οι οποίοι αποτελούν, κατά συνέπεια, ουσιαστικούς κανόνες του δικαίου της Ένωσης.

50 Οι ουσιαστικοί αυτοί κανόνες δεν επιτρέπεται, κατ' αρχήν, να τύχουν αναδρομικής εφαρμογής, ανεξαρτήτως αν η εν λόγω αναδρομική εφαρμογή θα είχε ευνοϊκές ή δυσμενείς συνέπειες για τους ενδιαφερομένους. Πράγματι, η αρχή της ασφάλειας δικαίου επιτάσσει κάθε πραγματική κατάσταση να εκτιμάται κανονικά, εκτός αντίθετης ρητής μνείας, βάσει των κανόνων δικαίου που ισχύουν κατά τον χρόνο που αυτή διαμορφώνεται (βλ., υπ' αυτή την έννοια, απόφαση της 22ας Δεκεμβρίου 2010, C-120/08, Bavaria, Συλλογή 2010, σ. I-13393, σκέψεις 40 και 41).

51 Συγκεκριμένα, κατά πάγια νομολογία, προκειμένου να διασφαλίζεται η τήρηση των αρχών της ασφάλειας δικαίου και της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, οι ουσιαστικοί κανόνες του δικαίου της Ένωσης πρέπει να ερμηνεύονται υπό την έννοια ότι αφορούν τις καταστάσεις που έχουν ήδη διαμορφωθεί προ της ενάρξεως της ισχύος τους μόνον εφόσον προκύπτει σαφώς από το γράμμα, τον σκοπό ή την οικονομία τους ότι πρέπει να τους αναγνωριστεί τέτοια ισχύς (βλ. απόφαση της 24ης Μαρτίου 2011, C-369/09 P, ISD Polska κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2011, σ. I-2011, σκέψη 98 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

52 Εντούτοις, στην υπό κρίση υπόθεση, ούτε το γράμμα ούτε ο σκοπός ούτε η οικονομία του άρθρου 81 ΕΚ, του άρθρου 3 του κανονισμού 1/2003 και της πράξης προσχωρήσεως παρέχουν κάποια σαφή ένδειξη υπέρ της αναδρομικής εφαρμογής των δύο αυτών διατάξεων.

53 Η ως άνω διαπίστωση δεν ανατρέπεται από τα επιχειρήματα που προβάλλουν οι προσφεύγουσες της κύριας δίκης.

54 Πρώτον, ορισμένες από τις προσφεύγουσες της κύριας δίκης επιχειρούν να στηριχθούν στις σκέψεις 62 και 63 της αποφάσεως της 17ης Οκτωβρίου 1989, 97/87 έως 99/87, Dow Chemical Ibérica κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 1989, σ. 3165), προκειμένου να ισχυριστούν ότι, στην υπό κρίση υπόθεση, η εφαρμογή του άρθρου 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 1/2003 δεν πρέπει να περιοριστεί μόνο στις παραβάσεις οι οποίες διαπράχθηκαν μετά την προσχώρηση της Τσεχικής Δημοκρατίας στην Ένωση και ότι η Επιτροπή ήταν αρμόδια να επιβάλει κυρώσεις για την αντίθετη προς ανταγωνισμό συμπεριφορά που εκδηλώθηκε στο έδαφος του οικείου κράτους πριν από την εν λόγω προσχώρηση.

55 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, στη σκέψη 62 της προαναφερθείσας αποφάσεως Dow Chemical Ibérica κ.λπ. κατά Επιτροπής, το Δικαστήριο έκρινε ότι από της προσχωρήσεως του Βασιλείου της Ισπανίας, την 1η Ιανουαρίου 1986, ο κανονισμός 17 του Συμβουλίου, της 6ης Φεβρουαρίου 1962, πρώτος κανονισμός εφαρμογής των άρθρων [81] και [82] της Συνθήκης (ΕΕ ειδ. έκδ. 08/001, σ. 25) ετύγχανε εφαρμογής στο νέο αυτό κράτος, οπότε οι εγκατεστημένες στην Ισπανία επιχειρήσεις μπορούσαν να υποβληθούν σε ελέγχους από την 1η Ιανουαρίου 1986. Από τη σκέψη 63 της ίδιας αποφάσεως προκύπτει ότι η εξουσία της Επιτροπής να πραγματοποιεί έρευνες, μετά την ημερομηνία αυτή, σε επιχειρήσεις με έδρα την Ισπανία δεν θα έπρεπε να περιορίζεται μόνο σε μεταγενέστερες της προσχωρήσεως πράξεις τους και μπορούσε, επομένως, να αφορά και πράξεις προγενέστερες της ως άνω ημερομηνίας.

56 Εντούτοις, η υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η προαναφερθείσα απόφαση Dow Chemical Ibérica κ.λπ. κατά Επιτροπής, δεν αφορούσε την εφαρμογή ουσιαστικών κανόνων, αλλά την εφαρμογή αποκλειστικώς και μόνο διαδικαστικών κανόνων, συγκεκριμένα δε των διατάξεων σχετικά με τις επιτόπιες έρευνες της Επιτροπής στους χώρους των επιχειρήσεων.

57 Η προαναφερθείσα απόφαση Dow Chemical Ibérica κ.λπ. κατά Επιτροπής ουδόλως αναφέρεται, αντιθέτως, στο ζήτημα αν οι ουσιαστικοί κανόνες του δικαίου της Ένωσης στον τομέα του ανταγωνισμού έχουν εφαρμογή επί των αντίθετων προς τον ανταγωνισμό αποτελεσμάτων που παρήγαγε μια σύμπραξη εντός του εδάφους ενός νέου κράτους μέλους πριν από την προσχώρησή του στην Ένωση.

58 Δεύτερον, ορισμένες από τις προσφεύγουσες της κύριας δίκης επικαλούνται τη νομολογία σύμφωνα με την οποία ο νέος κανόνας δικαίου εφαρμόζεται αμέσως στα μελλοντικά αποτελέσματα καταστάσεως που γεννήθηκε ενόσω ίσχυε ο προηγούμενος κανόνας δικαίου, προκειμένου να υποστηρίξουν ότι, από της

προσχωρήσεως ενός κράτους στην Ένωση, το δίκαιο της Ένωσης θα πρέπει να εφαρμόζεται αμέσως στο πλαίσιο της εκτιμήσεως πραγματικών περιστατικών προγενέστερων της ως άνω προσχωρήσεως. Στο σημείο 14 της αποφάσεως της 2ας Οκτωβρίου 1997, C-122/96, Saldanha και MTS (Συλλογή 1997, σ. I-5325), στην οποία παραπέμπουν κατά κύριο λόγο οι οικείες εταιρίες, το Δικαστήριο έκρινε ότι, ελλείψει ειδικής μνείας ως προς την εφαρμογή διατάξεως της Συνθήκης ΕΚ στην πράξη περί των όρων προσχωρήσεως ενός κράτους, συγκεκριμένα δε της Δημοκρατίας της Αυστρίας, η διάταξη αυτή έπρεπε να θεωρηθεί ότι έχει άμεση εφαρμογή και ότι δεσμεύει το εν λόγω κράτος μέλος από την ημερομηνία προσχωρήσεώς του, με συνέπεια να εφαρμόζεται επί των μελλοντικών αποτελεσμάτων των καταστάσεων που γεννήθηκαν πριν από την προσχώρηση του νέου αυτού κράτους μέλους.

59 Το ως άνω επιχείρημα δεν είναι δυνατό να γίνει δεκτό προς στήριξη της αναδρομικής εφαρμογής του άρθρου 81 ΕΚ και του κανονισμού 1/2003 σε πράξεις επιχειρήσεως οι οποίες είναι προγενέστερες της προσχωρήσεως ενός κράτους στην Ένωση.

60 Οι διατάξεις του άρθρου 81 ΕΚ και του άρθρου 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 1/2003 μπορούν να εφαρμοστούν επί των αντίθετων προς τον ανταγωνισμό αποτελεσμάτων που ενδεχομένως είχε εντός του τσεχικού εδάφους η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης σύμπραξη μόνον εφόσον είναι αναγκαία η επιβολή κυρώσεων για τα αποτελέσματα αυτά, όπως εκδηλώθηκαν μετά την 1η Μαΐου 2004. Όπως όμως διαπιστώθηκε στη σκέψη 42 της παρούσας αποφάσεως, κατά το αιτούν δικαστήριο, η υπόθεση της κύριας δίκης αφορά μια παράβαση της σχετικής με τον ανταγωνισμό ρυθμίσεως της Τσεχικής Δημοκρατίας, η οποία τερματίστηκε πριν από τη προσχώρηση του εν λόγω κράτους στην Ένωση. Η Úřad pro ochranu hospodářské soutěže εφάρμοσε απλώς το εθνικό δίκαιο ανταγωνισμού στα αποτελέσματα που είχαν οι αντίθετες προς τον ανταγωνισμό πρακτικές οι οποίες χρησιμοποιήθηκαν από τις οικείες επιχειρήσεις εντός του τσεχικού εδάφους πριν από την προσχώρηση. Δεν άσκησε δίωξη για τα μελλοντικά αποτελέσματα μιας συμπεριφοράς προγενέστερης της εν λόγω προσχωρήσεως.

61 Τρίτον, ορισμένες από τις προσφεύγουσες της κύριας δίκης ισχυρίζονται ότι το άρθρο 3, παράγραφος 1, του νόμου περί της προστασίας του ανταγωνισμού, ο οποίος ίσχυε στην Τσεχική Δημοκρατία πριν από την 1η Μαΐου 2004, περιείχε επί της ουσίας την ίδια απαγόρευση συμφωνιών και εναρμονισμένων πρακτικών με εκείνη που επιβάλλει το άρθρο 81 ΕΚ και ότι, προ της προσχωρήσεως της Τσεχικής Δημοκρατίας στην Ένωση, το τσεχικό δίκαιο του ανταγωνισμού ήταν κατ' ουσίαν ευθυγραμμισμένο με τις σχετικές διατάξεις του δικαίου της Ένωσης. Το άρθρο 64 της ευρωπαϊκής συμφωνίας για την εγκαθίδρυση σύνδεσης μεταξύ των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και των κρατών μελών τους, αφενός, και της Τσεχικής Δημοκρατίας, αφετέρου (ΕΕ 1994, L 360, σ. 2), η οποία υπογράφηκε στο Λουξεμβούργο στις 4 Οκτωβρίου 1993 και τέθηκε σε ισχύ από 1ης Φεβρουαρίου 1995, περιείχε ήδη μια διάταξη ανάλογη προς το άρθρο 81 ΕΚ. Επομένως, κατά τις προσφεύγουσες της κύριας δίκης, η προσχώρηση της Τσεχικής Δημοκρατίας στην Ένωση δεν είχε ως συνέπεια, όσον αφορά τις επιχειρήσεις, τη δημιουργία εντός του κράτους αυτού νέων κανόνων περί απαγορεύσεως πρακτικών οι οποίες θεωρούνταν νόμιμες μέχρι τότε. Κατά την άποψή τους, η εφαρμογή του άρθρου 81 ΕΚ στο σύνολο της επίμαχης στην υπόθεση της κύριας δίκης συμπράξεως, περιλαμβανομένου του σκέλους της που ανάγεται σε χρόνο προγενέστερο της εν λόγω προσχωρήσεως, δεν θα έθιγε, ως προς τις οικείες επιχειρήσεις, την αρχή της ασφάλειας δικαίου.

62 Επί τούτου πρέπει να υπομνησθεί ότι, πριν από την 1η Μαΐου 2004, όσον αφορά τη μεταχείριση των αντίθετων προς τον ανταγωνισμό αποτελεσμάτων επί του τσεχικού εδάφους, οι εθνικές αρχές ήσαν οι μόνες αρμόδιες να εφαρμόζουν τόσο το εσωτερικό δίκαιο όσο και την ως άνω ευρωπαϊκή συμφωνία. Επιπλέον, πριν από την ημερομηνία αυτή, ο κανονισμός 1/2003, του οποίου το άρθρο 3, παράγραφος 1, επιβάλλει για πρώτη φορά στις εθνικές αρχές ανταγωνισμού την υποχρέωση να προχωρούν, υπό τους όρους που προβλέπονται στην ίδια διάταξη, σε παράλληλη εφαρμογή του άρθρου 81 ΕΚ και του εθνικού δικαίου του ανταγωνισμού, δεν ίσχυε ακόμη ούτε στα παλαιά ούτε στα νέα κράτη μέλη. Πράγματι, βάσει του άρθρου 45, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού 1/2003, ο κανονισμός αυτός τέθηκε σε ισχύ από 1ης Μαΐου 2004.

63 Ορισμένες από τις προσφεύγουσες της κύριας δίκης υποστηρίζουν επίσης ότι η αρχή της αναδρομικής εφαρμογής της ηπιότερης ποινής θα δικαιολογούσε την υπό το πρίσμα του άρθρου 81 ΕΚ και του κανονισμού 1/2003 εκτίμηση των αντίθετων προς τον ανταγωνισμό αποτελεσμάτων που παρήγαγε στο τσεχικό έδαφος η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης σύμπραξη. Κατά τις εταιρίες αυτές, η ως άνω αρχή, η οποία έχει αναγνωριστεί από το Δικαστήριο σε ποινικές υποθέσεις, θα έπρεπε να εφαρμόζεται και στο δίκαιο του ανταγωνισμού, σε διαδικασίες σχετικές με διοικητικές παραβάσεις.

64 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι η αρχή της αναδρομικής εφαρμογής της ηπιότερης ποινής, που απορρέει από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών και καταλέγεται μεταξύ των γενικών αρχών του δικαίου της Ένωσης, των οποίων την τήρηση διασφαλίζει το Δικαστήριο (αποφάσεις της 3ης Μαΐου 2005, C-387/02, C-391/02 και C-403/02, Berlusconi κ.λπ, Συλλογή 2005, σ. I-3565, σκέψεις 67 και 68, της 11ης Μαρτίου 2008, C-420/06, Jager, Συλλογή 2008, σ. I-1315, σκέψη 59, και της 28ης Απριλίου 2011, C-61/11 PPU, El Dridi, Συλλογή 2011, σ. I-3015, σκέψη 61), περιλαμβάνεται και στο άρθρο 49, παράγραφος 1, τρίτη περίοδος, του Χάρτη.

65 Επισημαίνεται, πάντως, ότι οι προσφεύγουσες της κύριας δίκης, επικαλούμενες την αρχή αυτή, δεν προτείνουν την αναδρομική εφαρμογή ηπιότερης ποινής για την περίοδο πριν από την 1η Μαΐου 2004, αλλά επιδιώκουν, στην πραγματικότητα, να μη λάβει τελικώς η Úřad pro ochranu hospodářské soutěže καμία απόφαση όσον αφορά τα αποτελέσματα που είχε εντός του τσεχικού εδάφους η επίμαχη σύμπραξη. Οι εταιρίες αυτές επιθυμούν να ερμηνευθεί, εν τέλει, η αρχή της αναδρομικής εφαρμογής της ηπιότερης ποινής υπό την έννοια ότι η ως άνω αρχή δεν είναι αρμόδια να επιβάλει κυρώσεις για τη σύμπραξη όσον αφορά την περίοδο πριν από την 1η Μαΐου 2004 και ότι τα αντίθετα προς τον ανταγωνισμό αποτελέσματα τα οποία παρήγαγε η εν λόγω σύμπραξη κατά τη διάρκεια της περιόδου αυτής καλύπτονται από την απόφαση της Επιτροπής.

66 Όπως, όμως, υπογράμμισε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 61 των προτάσεών της, με τα επιχειρήματα αυτά αμφισβητείται κατ' ουσίαν η ίδια η αρμοδιότητα της Úřad pro ochranu hospodářské soutěže να επιβάλλει πρόστιμα. Το ζήτημα αυτό συνδέεται με την ερμηνεία του άρθρου 11, παράγραφος 6, του κανονισμού 1/2003 και με την αρχή ne bis in idem, που πρόκειται να εξεταστούν στο πλαίσιο του δεύτερου ερωτήματος, και όχι με την αρχή της αναδρομικής εφαρμογής της ηπιότερης ποινής.

67 Κατά συνέπεια, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 81 ΕΚ και το άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 1/2003 έχουν την έννοια ότι, στο πλαίσιο διαδικασίας κινηθείσας μετά την 1η Μαΐου 2004, δεν έχουν εφαρμογή επί συμπράξεως που παρήγαγε, εντός του εδάφους κράτους μέλους το οποίο προσχώρησε στην Ένωση την 1η Μαΐου 2004, αποτελέσματα σε χρόνο προγενέστερο της ημερομηνίας αυτής.

Επί του δευτέρου ερωτήματος

68 Με το δεύτερο ερώτημά του, το οποίο χωρίζεται σε δύο σκέλη, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσία να διευκρινιστεί αν διαδικασία επιβολής προστίμου κινηθείσα από την Επιτροπή μετά την 1η Μαΐου 2004 στερεί μόνιμα την εθνική αρχή ανταγωνισμού κράτους μέλους που προσχώρησε στην Ευρωπαϊκή Ένωση κατά την ως άνω ημερομηνία από τη δυνατότητα να ασκήσει, βάσει του εθνικού δικαίου του ανταγωνισμού, δίωξη για σύμπραξη της οποίας τα αποτελέσματα έγιναν αισθητά στο έδαφος του οικείου κράτους πριν από την προσχώρησή του στην Ένωση. Στο πλαίσιο αυτό, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, πρώτον, διευκρινίσεις ως προς την ορθή ερμηνεία του άρθρου 11, παράγραφος 6, σε συνδυασμό με το άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 1/2003, και ως προς την οριοθέτηση των αρμοδιοτήτων της εθνικής αρχής ανταγωνισμού και της Επιτροπής, σε σχέση με την κίνηση τέτοιας διαδικασίας. Δεύτερον, το αιτούν δικαστήριο ερωτά το Δικαστήριο αν η εθνική αρχή ανταγωνισμού διαθέτει περιθώριο να εφαρμόσει το εθνικό δίκαιο του ανταγωνισμού, λαμβανομένης υπόψη της αρχής ne bis in idem.

Η οριοθέτηση των αρμοδιοτήτων των εθνικών αρχών και της Ένωσης στον τομέα του ανταγωνισμού, όσον αφορά τις διαδικασίες επί συμπράξεων

69 Τόσο το αιτούν δικαστήριο όσο και οι προσφεύγουσες της κύριας δίκης εκτιμούν ότι, βάσει του συνδυασμού των διατάξεων του άρθρου 11, παράγραφος 6, και του άρθρου 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 1/2003, η Úřad pro ochranu hospodářské soutěže απώλεσε οριστικά την αρμοδιότητά της να ασκήσει δίωξη για την επίμαχη σύμπραξη αφ' ης στιγμής η Επιτροπή κίνησε διαδικασία επιβολής προστίμου. Η Εποπτεύουσα Αρχή της ΕΖΕΣ θεωρεί ότι το άρθρο 11, παράγραφος 6, του κανονισμού 1/2003 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι παύει να υφίσταται αρμοδιότητα των εθνικών αρχών ανταγωνισμού να εφαρμόσουν το εσωτερικό δίκαιο του ανταγωνισμού, όταν η Επιτροπή έχει κινήσει διαδικασία σχετική με τα ίδια πραγματικά περιστατικά που αφορά η διαδικασία σε εθνικό επίπεδο.

70 Είναι αληθές ότι το άρθρο 11, παράγραφος 6, του κανονισμού, το οποίο προβλέπει ότι η κίνηση διαδικασίας από την Επιτροπή, με σκοπό την έκδοση αποφάσεως κατ' εφαρμογήν του κεφαλαίου III του εν λόγω κανονισμού, συνεπάγεται, για τις αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών, απώλεια της αρμοδιότητάς τους να εφαρμόζουν τα άρθρα 81 ΕΚ και 82 ΕΚ, περιέχει διαδικαστικό κανόνα και, ως εκ τούτου, εφαρμόζεται από 1ης Μαΐου 2004 σε όλα τα κράτη μέλη, περιλαμβανομένων των σχετικών με συμπράξεις διαδικασιών οι οποίες αφορούν καταστάσεις που γεννήθηκαν πριν από την ως άνω ημερομηνία.

71 Κατ' αρχάς, είναι σημαντικό να υπομνησθεί ότι, στο πλαίσιο της υπό κρίση υποθέσεως, η απόφαση της Úřad pro ochranu hospodářské soutěže αφορά αποκλειστικώς τα αντίθετα προς τον ανταγωνισμό αποτελέσματα που παρήγαγε η επίμαχη σύμπραξη πριν από την 1η Μαΐου 2004 και σχετίζεται, επομένως, με την προ της προσχωρήσεως της Τσεχικής Δημοκρατίας στην Ένωση χρονική περίοδο, στη διάρκεια της οποίας το άρθρο 81 ΕΚ δεν είχε εφαρμογή στο εν λόγω κράτος. Δεν πρέπει να θεωρηθεί ότι το άρθρο 11, παράγραφος 6, του κανονισμού 1/2003 παρακωλύει a priori, όσον αφορά τη χρονική αυτή περίοδο, την εφαρμογή διατάξεων του εθνικού δικαίου του ανταγωνισμού, όπως οι περιεχόμενες στο άρθρο 3 του τσεχικού νόμου περί της προστασίας του ανταγωνισμού.

72 Πρέπει, ωστόσο, να εξεταστεί το εύρος της προβλεπόμενης από το άρθρο 11, παράγραφος 6, του κανονισμού 1/2003 απώλειας των αρμοδιοτήτων των εθνικών αρχών ανταγωνισμού, καθόσον τόσο οι προσφεύγουσες της κύριας δίκης όσο και η Εποπτεύουσα Αρχή της ΕΖΕΣ υποστηρίζουν ότι από της ενάρξεως της ισχύος του εν λόγω κανονισμού, την 1η Μαΐου 2004, οι αρχές αυτές στερούνται όχι μόνον της αρμοδιότητάς τους να εφαρμόζουν τα άρθρα 81 ΕΚ και 82 ΕΚ, αλλά επίσης, και μάλιστα οριστικώς, της αρμοδιότητάς τους να εφαρμόζουν το εθνικό δίκαιο του ανταγωνισμού επί συμπεριφορών οι οποίες μπορούν να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών και αποτελούν ήδη αντικείμενο αποφάσεως εκδοθείσας από την Επιτροπή.

73 Για την ερμηνεία διατάξεως του δικαίου της Ένωσης πρέπει να λαμβάνεται υπόψη όχι μόνον το γράμμα της, αλλά και το πλαίσιο όπου εντάσσεται, καθώς και οι σκοποί που επιδιώκονται με τη ρύθμιση της οποίας αποτελεί μέρος (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 17ης Νοεμβρίου 1983, 292/82, Merck, Συλλογή 1983, σ. 3781, σκέψη 12, και της 7ης Οκτωβρίου 2010, C-162/09, Lassal, Συλλογή 2010, σ. I-9217, σκέψη 49).

74 Όπως τόνισε η γενική εισαγγελέας με το σημείο 77 των προτάσεών της και επισήμαναν, στην πλειονότητά τους, οι ενδιαφερόμενοι που υπέβαλαν παρατηρήσεις ενώπιον του Δικαστηρίου, το άρθρο 11, παράγραφος 6, του κανονισμού 1/2003 συνδέεται στενά, επί της ουσίας, με το άρθρο 3, παράγραφος 1, του ίδιου κανονισμού.

75 Από μια από κοινού εξέταση των δύο αυτών διατάξεων προκύπτει ότι οι εθνικές αρχές ανταγωνισμού στερούνται της αρμοδιότητάς τους να εφαρμόζουν όχι μόνον το δίκαιο ανταγωνισμού της Ένωσης, αλλά και ένα τμήμα του εθνικού δικαίου του ανταγωνισμού, αφ' ης στιγμής η Επιτροπή κινήσει διαδικασία για την έκδοση αποφάσεως κατ' εφαρμογήν του κεφαλαίου III του κανονισμού 1/2003.

76 Τα τμήματα του εθνικού δικαίου του ανταγωνισμού που εξακολουθούν να τυγχάνουν εφαρμογής προσδιορίζονται στο άρθρο 3, παράγραφοι 2 και 3, του κανονισμού 1/2003, το οποίο διευκρινίζει περαιτέρω την όγδοη και την ένατη αιτιολογική σκέψη του εν λόγω κανονισμού. Το άρθρο 3, παράγραφοι 2, τελευταία περίοδος, και 3, του κανονισμού αυτού προβλέπει ότι οι εθνικές αρχές ανταγωνισμού μπορούν να εφαρμόζουν αυστηρότερες διατάξεις που απαγορεύουν «μονομερή συμπεριφορά στην οποία επιδίδονται επιχειρήσεις» ή επιβάλλουν κυρώσεις συναφώς και είναι, εν πάση περιπτώσει, ελεύθερες να εφαρμόζουν την εθνική νομοθεσία περί ελέγχου των συγκεντρώσεων επιχειρήσεων, καθώς και τις διατάξεις του εθνικού δικαίου που επιδιώκουν, πρωτίστως, διαφορετικό σκοπό από τον επιδιωκόμενο με τα άρθρα 81 ΕΚ και 82 ΕΚ.

77 Το άρθρο 3, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του κανονισμού 1/2003 θεμελιώνει τον στενό σύνδεσμο μεταξύ της προβλεπόμενης από το άρθρο 81 ΕΚ απαγορεύσεως των συμπράξεων και των αντίστοιχων διατάξεων του εθνικού δικαίου του ανταγωνισμού. Συγκεκριμένα, όταν εθνική αρχή ανταγωνισμού εφαρμόζει τις εθνικές διατάξεις περί απαγορεύσεως των συμπράξεων επί συμφωνίας επιχειρήσεων δυνάμενης να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών στο πλαίσιο του άρθρου 81 ΕΚ, η οικεία αρχή υπέχει από το άρθρο 3, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του ως άνω κανονισμού την υποχρέωση να εφαρμόσει παράλληλα και το άρθρο 81 ΕΚ.

78 Στο μέτρο που εθνική αρχή ανταγωνισμού δεν μπορεί, βάσει του άρθρου 11, παράγραφος 6, πρώτη περίοδος, του κανονισμού 1/2003, να εφαρμόσει πλέον το άρθρο 81 ΕΚ, εφόσον η Επιτροπή έχει κινήσει διαδικασία με σκοπό την έκδοση αποφάσεως κατ' εφαρμογήν του κεφαλαίου ΙΙΙ του κανονισμού αυτού, η οικεία εθνική αρχή δεν είναι πλέον αρμόδια να εφαρμόσει ούτε τις διατάξεις του εθνικού δικαίου οι οποίες απαγορεύουν τις συμπράξεις.

79 Εντούτοις, ουδόλως προκύπτει από τον κανονισμό 1/2003 ότι η κίνηση διαδικασίας από την Επιτροπή στερεί, κατά τρόπο μόνιμο και οριστικό, τις εθνικές αρχές ανταγωνισμού από τη δυνατότητα να εφαρμόσουν την εθνική νομοθεσία περί ανταγωνισμού.

80 Όπως υποστηρίζει η Επιτροπή με τις γραπτές της παρατηρήσεις, η αρμοδιότητα των εθνικών αρχών ανταγωνισμού αποκαθίσταται αφ' ης στιγμής περατώνεται η διαδικασία την οποία κίνησε η Επιτροπή.

81 Κατά πάγια νομολογία, στον τομέα του ανταγωνισμού, το δίκαιο της Ένωσης και το εθνικό δίκαιο εφαρμόζονται εκ παραλλήλου (προαναφερθείσα απόφαση Wilhelm κ.λπ., σκέψη 3, και αποφάσεις της 9ης Σεπτεμβρίου 2003, C-137/00, Milk Marque και National Farmers' Union, Συλλογή 2003, σ. I-7975, σκέψη 61, καθώς και της 13ης Ιουλίου 2006, C-295/04 έως C-298/04, Manfredi κ.λπ., Συλλογή 2006, σ. I-6619, σκέψη 38). Οι κανόνες του ανταγωνισμού σε ευρωπαϊκό και σε εθνικό επίπεδο εξετάζουν υπό διαφορετικό πρίσμα τις περιοριστικές πρακτικές (βλ. προαναφερθείσες αποφάσεις Wilhelm κ.λπ., σκέψη 3, και Manfredi κ.λπ., σκέψη 38, και απόφαση της 14ης Σεπτεμβρίου 2010, C-550/07 P, Akzo Nobel Chemicals και Akcros Chemicals κατά Επιτροπής, Συλλογή 2010, σ. I-8301, σκέψη 103) και τα πεδία εφαρμογής τους δεν συμπίπτουν (απόφαση της 1ης Οκτωβρίου 2009, C-505/07, Compañía Española de Comercialización de Aceite, Συλλογή 2009, σ. I-8963, σκέψη 52).

82 Η κατάσταση αυτή δεν μεταβλήθηκε με την έκδοση του κανονισμού 1/2003.

83 Ένα στοιχείο που επιβεβαιώνει την ως άνω ερμηνεία είναι ότι, σύμφωνα με την κατατεθείσα από την Επιτροπή πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου σχετικά με την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 και 82 της Συνθήκης και με την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΟΚ) 1017/68, (ΕΟΚ) 2988/74, (ΕΟΚ) 4056/86 και (ΕΟΚ) 3975 [COM(2000) 582 τελικό] (ΕΕ 2000, C 365 E, σ. 284), το άρθρο 3 του κανονισμού 1/2003 θα έπρεπε να έχει συνταχθεί κατά τέτοιον τρόπο ώστε, όταν σύμπραξη κατά την έννοια του άρθρου 81 ΕΚ ή κατάχρηση δεσπόζουσας θέσεως κατά την έννοια του άρθρου 82 ΕΚ ενδέχεται να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών, εφαρμοστέο να είναι μόνο το δίκαιο ανταγωνισμού της Ένωσης και να αποκλείεται η εφαρμογή κάθε εθνικού δικαίου του ανταγωνισμού. Ωστόσο, εν αντιθέσει προς την αρχική πρόταση της Επιτροπής, εξακολουθεί, βάσει του

άρθρου 3 του κανονισμού 1/2003, να είναι δυνατή η εφαρμογή επί μίας και της αυτής υποθέσεως τόσο των κανόνων του δικαίου της Ένωσης που αφορούν τον ανταγωνισμό (άρθρα 81 ΕΚ και 82 ΕΚ) όσο και της σχετικής εθνικής νομοθεσίας.

84 Εξάλλου, κατά το άρθρο 16, παράγραφος 2, του κανονισμού 1/2003, όταν οι αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών αποφαίνονται επί συμφωνιών, αποφάσεων ή πρακτικών οι οποίες εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής είτε του άρθρου 81 ΕΚ είτε του άρθρου 82 ΕΚ και έχουν ήδη αποτελέσει αντικείμενο αποφάσεως της Επιτροπής, δεν δύνανται να λαμβάνουν αποφάσεις που να συγκρούονται με την απόφαση την οποία έχει εκδώσει η Επιτροπή.

85 Από την ως άνω διάταξη προκύπτει ότι οι αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών διατηρούν εξουσία δράσεως, ακόμη και αν η Επιτροπή από την πλευρά της έχει ήδη λάβει απόφαση. Πράγματι, βάσει της διατάξεως αυτής, οι εθνικές αρχές μπορούν να επέμβουν μετά την Επιτροπή, αλλά απαγορεύεται να έλθουν σε σύγκρουση με την προγενέστερη απόφαση της Επιτροπής.

86 Από το γράμμα του άρθρου 16, παράγραφος 2, του κανονισμού 1/2003 θα μπορούσε ίσως να συναχθεί το συμπέρασμα ότι προβλέπεται μόνον το ενδεχόμενο εφαρμογής του δικαίου ανταγωνισμού της Ένωσης από τις εθνικές αρχές ανταγωνισμού. Ωστόσο, η ίδια ρύθμιση πρέπει, κατά μείζονα λόγο, να καλύπτει και τις περιπτώσεις στις οποίες οι εθνικές αρχές ανταγωνισμού προτίθενται να εφαρμόσουν το εθνικό δίκαιο του ανταγωνισμού. Πράγματι, εφόσον οι εθνικές αρχές ανταγωνισμού μπορούν ακόμη και μετά την έκδοση αποφάσεως εκ μέρους της Επιτροπής να εφαρμόσουν το δίκαιο της Ένωσης, πρέπει, κατά μείζονα λόγο, να τους επιτρέπεται να εφαρμόσουν το εθνικό τους δίκαιο, υπό την προϋπόθεση ότι τηρούν τους κανόνες του δικαίου της Ένωσης, σύμφωνα με το άρθρο 3 του κανονισμού 1/2003.

87 Η εφαρμογή του άρθρου 16, παράγραφος 2, του κανονισμού 1/2003 δεν πρέπει να περιοριστεί στην περίπτωση της προηγούμενης διαπιστώσεως του ανεφάρμοστου των άρθρων 81 ΕΚ ή 82 ΕΚ από την Ευρωπαϊκή δυνάμει του άρθρου 10 του κανονισμού 1/2003. Αντιθέτως προς την εκτίμηση του αιτούντος δικαστηρίου και τους ισχυρισμούς ορισμένων από τις προσφεύγουσες της κύριας δίκης, το άρθρο 16, παράγραφος 2, του κανονισμού 1/2003, όπως συνάγεται τόσο από τη γενική διατύπωσή του όσο και από την οικονομία του, καθόσον εντάσσεται στο κεφάλαιο σχετικά με τη συνεργασία, καλύπτει κάθε πιθανή απόφαση την οποία ενδέχεται να έχει λάβει η Επιτροπή βάσει του κανονισμού 1/2003 και δεν περιορίζεται σε ορισμένο μόνον είδος αποφάσεων.

88 Ορισμένες από τις προσφεύγουσες της κύριας δίκης προσπαθούν επίσης να αντλήσουν επιχείρημα από τη δέκατη όγδοη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 1/2003, σύμφωνα με την οποία, προκειμένου να διασφαλιστεί η βέλτιστη κατανομή των υποθέσεων εντός του δικτύου των αρχών ανταγωνισμού, πρέπει να επιτρέπεται σε κάθε αρχή ανταγωνισμού να αναστέλλει ή να περατώνει μια υπόθεση για τον λόγο ότι η ίδια υπόθεση εξετάζεται ή έχει ήδη εξεταστεί από άλλη αρχή, με απώτερο σκοπό κάθε υπόθεση να εξετάζεται από μία και μόνον αρχή. Μία από τις προσφεύγουσες της κύριας δίκης επικαλείται την αιτιολογική αυτή σκέψη για να υποστηρίξει ότι η αρχή που διέπει τον κανονισμό είναι ότι κάθε υπόθεση πρέπει να εξετάζεται από μία μόνον αρχή ανταγωνισμού, ήτοι την πλέον κατάλληλη προς τούτο.

89 Εντούτοις, η δέκατη όγδοη αιτιολογική σκέψη δεν πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι ο νομοθέτης της Ένωσης θέλησε να στερήσει τις εθνικές αρχές από την αρμοδιότητά τους να εφαρμόζουν το εθνικό δίκαιο ανταγωνισμού εφόσον η Επιτροπή έχει εκδώσει δική της απόφαση.

90 Συγκεκριμένα, η αιτιολογική αυτή σκέψη δεν σχετίζεται με την προβλεπόμενη από το άρθρο 11, παράγραφος 6, του κανονισμού 1/2003 απώλεια των αρμοδιοτήτων των εθνικών αρχών. Συνδέεται, αντιθέτως, με το άρθρο 13 του ίδιου κανονισμού, το οποίο ορίζει ότι κάθε αρχή ανταγωνισμού εντός του δικτύου των αρχών ανταγωνισμού έχει τη δυνατότητα —χωρίς να υποχρεούται— να αναστείλει διαδικασία που κίνησε ή να απορρίψει καταγγελία της οποίας επιλήφθηκε, όταν άλλη αρχή, μέλος του δικτύου αυτού, εξετάζει ήδη την ίδια υπόθεση. Το άρθρο 13 και η δέκατη όγδοη αιτιολογική σκέψη του

κανονισμού 1/2003 αντανακλούν την ευρεία διακριτική ευχέρεια της οποίας απολαύουν οι εθνικές αρχές που συναπαρτίζουν το εν λόγω δίκτυο προς διασφάλιση της βέλτιστης κατανομής των υποθέσεων εντός του δικτύου αυτού.

91 Από τη συλλογιστική που αναπτύχθηκε στις σκέψεις 74 έως 90 της παρούσας αποφάσεως προκύπτει ότι μια εθνική αρχή ανταγωνισμού δεν στερείται, βάσει του άρθρου 11, παράγραφος 6, του κανονισμού 1/2003, σε συνδυασμό με το άρθρο 3, παράγραφος 1, του ίδιου κανονισμού, κατά τρόπο μόνιμο και οριστικό την αρμοδιότητά της να εφαρμόσει το εθνικό δίκαιο ανταγωνισμού, αφ' ης στιγμής η Επιτροπή κινήσει διαδικασία με σκοπό την έκδοση αποφάσεως δυνάμει του κεφαλαίου ΙΙΙ του κανονισμού 1/2003. Κατά μείζονα λόγο, σε μια περίπτωση όπως αυτή της υποθέσεως της κύριας δίκης, όπου η εθνική αρχή ανταγωνισμού επιβάλλει, κατ' εφαρμογήν του εθνικού δικαίου του ανταγωνισμού, κυρώσεις για τα αντίθετα προς τον ανταγωνισμό αποτελέσματα που μια σύμπραξη παρήγαγε εντός του εδάφους του οικείου κράτους μέλους σε χρόνο προγενέστερο της προσχωρήσεώς του στην Ένωση, οι συνδυασμένες διατάξεις των άρθρων 11, παράγραφος 6, και 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 1/2003 δεν εμποδίζουν, όσον αφορά τη χρονική αυτή περίοδο, την εφαρμογή του εθνικού δικαίου του ανταγωνισμού.

92 Κατά συνέπεια, στο πρώτο σκέλος του δευτέρου ερωτήματος πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η κίνηση διαδικασίας από την Επιτροπή, δυνάμει του κεφαλαίου ΙΙΙ του κανονισμού 1/2003, δεν στερεί, βάσει του άρθρου 11, παράγραφος 6, του κανονισμού 1/2003, σε συνδυασμό με το άρθρο 3, παράγραφος 1, του ίδιου κανονισμού, την αρχή ανταγωνισμού κράτους μέλους από την αρμοδιότητά της να επιβάλει, κατ' εφαρμογήν του εθνικού δικαίου του ανταγωνισμού, κυρώσεις για τα αντίθετα προς τον ανταγωνισμό αποτελέσματα που μια σύμπραξη παρήγαγε εντός του εδάφους του εν λόγω κράτους μέλους σε χρόνο προγενέστερο της προσχωρήσεώς του στην Ένωση.

Η αρχή ne bis in idem

93 Το δεύτερο σκέλος του δευτέρου ερωτήματος αφορά το ζήτημα αν η αρχή ne bis in idem αποκλείει, σε μια περίπτωση όπως αυτή της υποθέσεως της κύριας δίκης, την εφαρμογή του εθνικού δικαίου του ανταγωνισμού από την εθνική αρχή ανταγωνισμού.

94 Η αρχή ne bis in idem πρέπει να τηρείται στις διαδικασίες επιβολής προστίμου, στον τομέα του δικαίου του ανταγωνισμού (βλ., υπ' αυτή την έννοια, αποφάσεις της 15ης Οκτωβρίου 2002, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P έως C-252/99 P και C-254/99 P, Limburgse Vinyl Maatschappij κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. I-8375, σκέψη 59, της 7ης Ιανουαρίου 2004, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P και C-219/00 P, Aalborg Portland κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2004, σ. I-123, σκέψεις 338 έως 340, και της 29ης Ιουνίου 2006, C-289/04 P, Showa Denko κατά Επιτροπής, Συλλογή 2006, σ. I-5859, σκέψη 50). Η αρχή αυτή απαγορεύει, στον τομέα του ανταγωνισμού, την καταδίκη επιχειρήσεως ή την εκ νέου άσκηση διώξεως κατά αυτής για αντίθετη προς τον ανταγωνισμό συμπεριφορά της, σε σχέση με την οποία είτε της είχε ήδη επιβληθεί κύρωση είτε κρίθηκε ότι δεν έχει ευθύνη με προγενέστερη απόφαση που δεν υπόκειται πλέον σε προσφυγή (προαναφερθείσα απόφαση Limburgse Vinyl Maatschappij κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 59).

95 Μικρή σημασία έχει συναφώς ότι η απόφαση με την οποία η Úřad pro ochranu hospodářské soutěže επέβαλε πρόστιμα σχετίζεται με περίοδο προγενέστερη της προσχωρήσεως της Τσεχικής Δημοκρατίας στην Ένωση. Πράγματι, η διαχρονική εφαρμογή της αρχής ne bis in idem στο πλαίσιο του δικαίου της Ένωσης δεν εξαρτάται από τον χρόνο τελέσεως της παραβάσεως για την οποία ασκήθηκε δίωξη, αλλά σε μια περίπτωση όπως αυτή της υποθέσεως της κύριας δίκης, που άπτεται του δικαίου του ανταγωνισμού, από την ημερομηνία κινήσεως της διαδικασίας για την επιβολή κυρώσεως. Στις 2 Αυγούστου 2006, όταν δηλαδή η Úřad pro ochranu hospodářské soutěže κίνησε τη σχετική διαδικασία, η Τσεχική Δημοκρατία είχε ήδη την ιδιότητα του κράτους μέλους της Ένωσης, οπότε η αρχή αυτή όφειλε να τηρεί την ως άνω απαγόρευση της σωρεύσεως κυρώσεων.

96 Επιβάλλεται, πάντως, η διαπίστωση ότι, σε μια περίπτωση όπως αυτή της υποθέσεως της κύριας δίκης, η αρχή ne bis in idem δεν αποκλείει την εφαρμογή του εθνικού δικαίου του ανταγωνισμού από την εθνική αρχή ανταγωνισμού.

97 Το Δικαστήριο έχει κρίνει, σε υποθέσεις που άπτονται του δικαίου του ανταγωνισμού, ότι η εφαρμογή της αρχής ne bis in idem εξαρτάται από μια τριπλή προϋπόθεση, καθόσον πρέπει να πρόκειται για τα ίδια πραγματικά περιστατικά, για τον ίδιο παραβάτη και για το ίδιο προστατευόμενο έννομο συμφέρον (προαναφερθείσα απόφαση Aalborg Portland κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 338).

98 Διαπιστώνεται ότι, στην υπόθεση της κύριας δίκης, δεν συντρέχει, εν πάση περιπτώσει, μία από τις ως άνω προϋποθέσεις, δεδομένου ότι τα πραγματικά περιστατικά δεν είναι τα ίδια.

99 Συγκεκριμένα, το ζήτημα αν η συμπεριφορά ορισμένων επιχειρήσεων είχε ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα την παρακώλυση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού δεν πρέπει να εκτιμάται αφηρημένα, αλλά να εξετάζεται πάντοτε βάσει, αφενός, του εδάφους, είτε εντός της Ένωσης είτε εκτός αυτής, όπου η οικεία συμπεριφορά είχε τέτοιο αντικείμενο ή σκοπό και, αφετέρου, της χρονικής περιόδου κατά τη διάρκεια της οποίας η οικεία συμπεριφορά είχε τέτοιο αντικείμενο ή σκοπό.

100 Στην υπό κρίση υπόθεση, το αιτούν δικαστήριο και οι προσφεύγουσες της κύριας δίκης εκτιμούν ότι η απόφαση της Επιτροπής καλύπτει το έδαφος της Τσεχικής Δημοκρατίας, τόσο για την περίοδο πριν από την 1η Μαΐου 2004 όσο και για τη μεταγενέστερη της ως άνω ημερομηνίας περίοδο. Στηρίζονται συναφώς στο γεγονός ότι η Επιτροπή έκανε λόγο, στην απόφασή της, για παγκόσμιας κλίμακας σύμπραξη και δεν εξαίρεσε ρητώς το έδαφος της Τσεχικής Δημοκρατίας από το πεδίο εφαρμογής της αποφάσεως αυτής.

101 Επί τούτου, πρέπει κατ' αρχάς να υπομνησθεί ότι, σε πολλά σημεία της αποφάσεώς της, η Επιτροπή αναφέρεται ειδικώς στις συνέπειες τις οποίες είχε η επίμαχη σύμπραξη στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και του ΕΟΧ, με συγκεκριμένη μνεία στα «τότε κράτη μέλη» και στα κράτη «που ήταν συμβαλλόμενα μέρη» της Συμφωνίας για τον ΕΟΧ. Επιπλέον, όπως επισημάνθηκε στη σκέψη 41 της παρούσας αποφάσεως, με την απόφαση της Επιτροπής δεν επιβλήθηκαν κυρώσεις για τα αντίθετα προς τον ανταγωνισμό αποτελέσματα τα οποία η σύμπραξη αυτή παρήγαγε ενδεχομένως εντός του εδάφους της Τσεχικής Δημοκρατίας κατά την περίοδο που προηγήθηκε της προσχωρήσεως του εν λόγω κράτους στην Ένωση. Τέλος, από τη μέθοδο υπολογισμού του προστίμου προκύπτει ότι, στην απόφασή της, η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη τα κράτη που προσχώρησαν στην Ένωση την 1η Μαΐου 2004. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το σημείο 478 της αιτιολογίας της αποφάσεως της Επιτροπής, η τελευταία χρησιμοποίησε ως βάση υπολογισμού των προστίμων τον κύκλο εργασιών που πραγματοποίησε καθένα από τα μέλη της οικείας συμπράξεως εντός του ΕΟΧ κατά το 2003.

102 Διαπιστώνεται, επομένως, ότι η απόφαση της Επιτροπής δεν καλύπτει ουδεμία από τις αντίθετες προς τον ανταγωνισμό συνέπειες που είχε η εν λόγω σύμπραξη στο έδαφος της Τσεχικής Δημοκρατίας κατά την προγενέστερη της 1ης Μαΐου 2004 περίοδο, ενώ τα πρόστιμα τα οποία επιβλήθηκαν με την απόφαση της Úřad pro ochranu hospodářské soutěže αφορούσαν, σύμφωνα με τα στοιχεία που παρέσχε το αιτούν δικαστήριο, αποκλειστικώς και μόνον το έδαφος αυτού του κράτους και τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο.

103 Κατόπιν των ανωτέρω, στο δεύτερο σκέλος του δευτέρου ερωτήματος πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η αρχή ne bis in idem δεν αποκλείει τη δυνατότητα της εθνικής αρχής ανταγωνισμού του οικείου κράτους μέλους να καταδικάσει στην καταβολή προστίμου τις επιχειρήσεις που μετείχαν σε σύμπραξη, στο πλαίσιο της επιβολής κυρώσεων για τα αποτελέσματα τα οποία η σύμπραξη αυτή παρήγαγε εντός του εδάφους του εν λόγω κράτους μέλους πριν από την προσχώρησή του στην Ένωση, εφόσον τα πρόστιμα που επιβλήθηκαν στα μέλη της ίδιας συμπράξεως με απόφαση της Επιτροπής προγενέστερη της αποφάσεως της εθνικής αρχής ανταγωνισμού δεν αφορούσαν τα ως άνω αποτελέσματα.

Επί των δικαστικών εξόδων

104 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφαίνεται:

1) **Οι διατάξεις του άρθρου 81 ΕΚ και του άρθρου 3, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΚ) 1/2003 του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 και 82 της Συνθήκης, πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι, στο πλαίσιο διαδικασίας κινηθείσας μετά την 1η Μαΐου 2004, δεν έχουν εφαρμογή επί συμπράξεως που παρήγαγε, εντός του εδάφους κράτους μέλους το οποίο προσχώρησε στην Ένωση την 1η Μαΐου 2004, αποτελέσματα σε χρόνο προγενέστερο της ημερομηνίας αυτής.**

2) **Η κίνηση διαδικασίας από την Επιτροπή, δυνάμει του κεφαλαίου ΙΙΙ του κανονισμού 1/2003, δεν στερεί, βάσει του άρθρου 11, παράγραφος 6, του κανονισμού 1/2003, σε συνδυασμό με το άρθρο 3, παράγραφος 1, του ίδιου κανονισμού, την αρχή ανταγωνισμού κράτους μέλους από την αρμοδιότητά της να επιβάλει, κατ' εφαρμογήν του εθνικού δικαίου του ανταγωνισμού, κυρώσεις για τα αντίθετα προς τον ανταγωνισμό αποτελέσματα που μια σύμπραξη παρήγαγε εντός του εδάφους του εν λόγω κράτους μέλους σε χρόνο προγενέστερο της προσχωρήσεώς του στην Ευρωπαϊκή Ένωση.**

   Η αρχή ne bis in idem δεν αποκλείει τη δυνατότητα της εθνικής αρχής ανταγωνισμού του οικείου κράτους μέλους να καταδικάσει στην καταβολή προστίμου τις επιχειρήσεις που μετείχαν σε σύμπραξη, στο πλαίσιο της επιβολής κυρώσεων για τα αποτελέσματα τα οποία η σύμπραξη αυτή παρήγαγε εντός του εδάφους του εν λόγω κράτους μέλους πριν από την προσχώρησή του στην Ευρωπαϊκή Ένωση, εφόσον τα πρόστιμα που επιβλήθηκαν στα μέλη της ίδιας συμπράξεως με απόφαση της Επιτροπής προγενέστερη της αποφάσεως της εθνικής αρχής ανταγωνισμού δεν αφορούσαν τα ως άνω αποτελέσματα.

(υπογραφές)